

درس هشتم: (رکود، بیکاری و فقر)

درسنامه

برخی شغل‌ها در طول زمان از بین می‌روند و برخی دیگر به وجود می‌آیند و این چیزی است که دائم در اقتصاد در حال تکرار است.

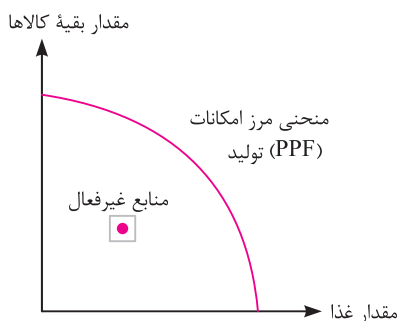
عوامل بیکاری

۱. ضعیف بودن ساختار اقتصادی
۲. قاجاق
۳. واردات بی‌رویه
۴. تحریم‌های اقتصادی
۵. تغییرات در فناوری‌های صنعتی و روبه‌های تولید

عوامل بیکاری ← بیکار شدن افراد ← کاهش تولیدات شرکت‌ها و کارخانه‌ها ← رکود اقتصاد کشور

منابع غیرفعال و منحنی مرز امکانات تولید

- کاهش تولید و پدید آمدن رکود ← منجر به نیاز کمتر به نیروی کار و سرمایه ← نتیجه منابع تولید (کارگران و...) بیکار می‌شوند. منابع بیکار زیر مرز امکانات قرار می‌گیرند ← منجر ایجاد ناکارایی در اقتصاد ← نتیجه قرار گرفتن کشور در زیر منحنی مرز امکانات
- در نتیجه این قرار گرفتن زیر منحنی مرز امکانات تولید:
 ۱. بسته شدن برخی از کارخانه‌ها
 ۲. بیکاری برخی از کارگران
- منابع غیرفعال: منابعی هستند که می‌توانند برای تولید کالاها و خدمات مورد استفاده قرار بگیرند اما از آن‌ها برای تولید هیچ چیزی استفاده نمی‌شود.

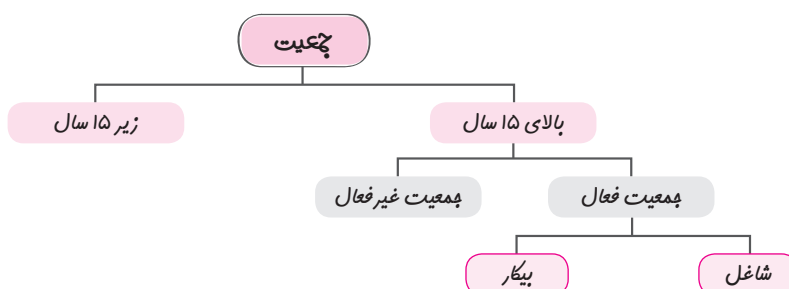

اشتغال و بیکاری

شاغل: کسانی که در ازای کاری که انجام می‌دهند، دستمزد یا حقوق می‌گیرند. که می‌تواند پاره‌وقت یا تمام‌وقت باشد. بیکار: کسانی که بالاتر از ۱۵ سال دارند و در جستجوی کار هستند اما کاری برای خود پیدا نمی‌کنند.

افراد خانه‌دار، بازنشسته، دانش‌آموز و دانشجو چون دنبال کار نمی‌گردند پس بیکار محسوب نمی‌شوند.

جمعیت فعال: افرادی که بالای ۱۵ سال دارند اما نه شاغل هستند نه بیکار. مثل دانش‌آموزان، دانشجویان و... بالای ۱۵ سال.

نرخ بیکاری: اساسی‌ترین شاخص ارزیابی وضعیت اشتغال کشور، نرخ بیکاری است.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

مثال ۱ با توجه به آماری که از یک کشور فرضی در جدول زیر داده شده، نرخ بیکاری این کشور را محاسبه کنید.

کل جمعیت	۸۰/۰۰۰/۰۰۰ نفر
زیر ۱۵ سال	۱۷/۰۰۰/۰۰۰ نفر
جمعیت فعال	۵۰/۰۰۰/۰۰۰ نفر
جمعیت بیکار	۱۰/۰۰۰/۰۰۰ نفر

پاسخ:

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times ۱۰۰$$

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{۱۰/۰۰۰/۰۰۰}{۵۰/۰۰۰/۰۰۰} \times ۱۰۰ = ۲۰ \times ۱۰۰ = ۲۰\%$$

$$\text{نرخ بیکاری} = ۲۰\%$$

مثال ۲ با توجه به اطلاعات ارائه شده در جدول زیر که مربوط به یک کشور فرضی است، نرخ بیکاری را محاسبه نمایید.

جمعیت بالای ۱۵ سال	۶۵ میلیون نفر
جمعیت غیرفعال	۲۸ میلیون نفر
جمعیت شاغلان	۲۵ میلیون نفر

پاسخ:

جمعیت فعال ؟
جمعیت بالای ۱۵ سال ۶۵ میلیون نفر
جمعیت غیرفعال (۲۸ میلیون نفر)

$$\text{میلیون نفر} = ۶۵ - ۲۸ = ۳۷ = \text{جمعیت فعال}$$

جمعیت شاغل (۲۵ میلیون نفر)
جمعیت فعال ۳۷ میلیون نفر
جمعیت بیکار ؟
میلیون نفر $۳۷ - ۲۵ = ۱۲ = \text{جمعیت بیکار}$ →

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times ۱۰۰ \Rightarrow \frac{۱۲}{۳۷} \times ۱۰۰ = ۳۲/۴ \text{ می باشد. } ۳۲/۴\%$$

سوال چرا بیکاری را بیشتر از آنچه اعلام می‌شود، احساس می‌کنیم؟

پاسخ:

- طبق تعریف بیکاری، کسانی که از جستجوی شغل دلسرد شده‌اند، بیکار به حساب نمی‌آیند.
- همه کسانی که به صورت پاره‌وقت مشغول به کارند شاغل به حساب می‌آیند، در حالی که آن‌ها در جستجوی شغل تمام‌وقت هستند و خود را شاغل به حساب نمی‌آورند.
- همه کسانی را که در غیر از زمینه تخصصی‌شان مشغول به کار و فعالیت باشند، شاغل محسوب می‌کنند.
- برخی افراد ممکن است به دلایلی مانند اشتغال در بخش غیر رسمی یا به امید بهره‌مندی از بیمه بیکاری با مأموران آمارگیری با صداقت برخورد نکنند. این دلایل سبب می‌شود تا نرخ بیکاری از مقدار واقعی‌اش فاصله بگیرد.

بازار نیروی کار

در این بازار با سه موضوع روبرو هستیم:

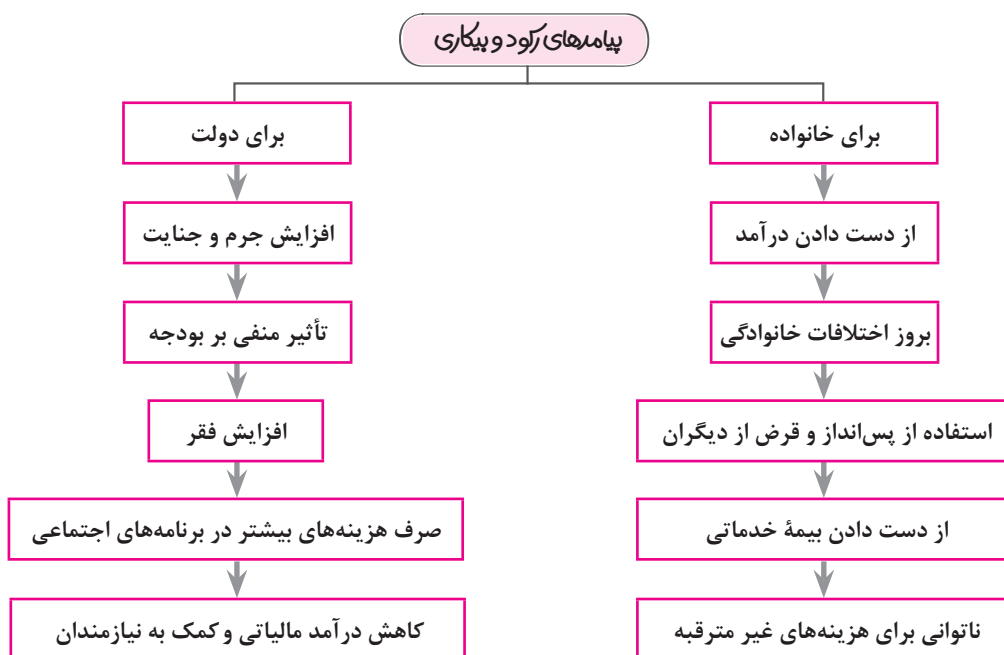
۱. قیمت نیروی کار: که همان دستمزد است.

۲. عرضه‌کننده نیروی کار: کارگرانی که با نیروی بدنی یا فکری خود کالا یا خدماتی تولید می‌کنند.

۳. تقاضاکننده نیروی کار: صاحبان شرکت‌ها یا سرمایه‌گذاران که به آن‌ها کارفرما می‌گویند.

شامل دو گروه می‌شود: ۱. کسانی که شغل قبلی خود را به دلایلی رها کرده و دنبال شغل جدیدی هستند. ۲. کسانی که به تازگی در حال ورود به بازار هستند. این نوع بیکاری کوتاه‌مدت است و در همه کشورهای وجود دارد.	بیکاری اصطلاحی
شامل افرادی می‌شود که به دلیل تغییرات فصلی، شغل خود را از دست می‌دهند. مثال: برخی کارگران ساختمانی و کشاورزان در فصل زمستان	بیکاری فصلی
علت: عدم تطبیق بین افراد جویای کار و انواع شغل‌های موجود علت عدم تطبیق: عدم تطابق مهارت‌ها مثال: نیروی کار ساده در بازار کار وجود دارد اما تقاضا برای نیروی کار متخصص است.	بیکاری ساختاری
علت: رکود اقتصادی در دوره رکود تولید کاهش می‌یابد و شرکت‌ها استخدام خود را متوقف می‌کنند یا بخشی از نیروهای خود را بیکار می‌کنند. (تعدیل نیرو)	بیکاری دوره‌ای

پیامدهای رکود و بیکاری

فقر

- یکی از پیامدهای غم‌انگیز بیکاری و رکود، فقر است.
 - در کل جهان ۱/۴ میلیارد نفر در فقر مطلق به سر می‌برند.
 - بسیاری از کشورهای جهان درگیر فقر و نابرابری اقتصادی‌اند حتی کشورهای با درآمد بالا.
- ملاک کلی در تعیین میزان فقر
۱. نیازمندی‌های افراد یا خانوارها
 ۲. توانمندی‌های آنان برای دستیابی به این نیازها

کلمه

روش فوق کافی نیست، چرا که به وضعیت نسبی رفاه گروه‌ها و طبقات مختلف مردم برمی‌گردد مثلاً میزانی از «درآمد یا سلامت» برای خانوارهای روستایی مطلوب و ایده‌آل اما برای خانوارهای شهری ناچیز تلقی شود و خود را فقیر می‌دانند.

فقر نسبی: در فقر نسبی همیشه تعریف فقر نسبت به وضعیتی که ما در آن هستیم صورت می‌گیرد. پس معیار فقر در نواحی و زمان‌های مختلف، متفاوت است. محاسبه تعداد افراد فقیر براساس مفهوم نسبی فقر، بسیار پیچیده و سخت و شاید ناممکن است. فقر مطلق: مطابق با معیار جهانی، افرادی که در روز زیر ۱/۹ دلار، درآمد دارند زیر خط فقر مطلق هستند. یعنی از تأمین احتیاجات اولیه خود عاجزند.

دولت و مسئله بیکاری و فقر

عوامل بیکاری و فقر

۱. قاچاق یا واردات کالاهایی که مشابه آن در کشور تولید می‌شود.
 ۲. بازپرداخت وام‌های کلان بانکی
 ۳. نبود فضای مناسب کسب و کار
 ۴. طولانی بودن فرایند گرفتن مجوزها از دولت برای راه‌اندازی کارگاه‌های تولیدی
 ۵. بی‌ثباتی فضای کسب و کار
- عوامل بی‌ثباتی فضای کسب و کار
۱. قانون‌گذاری‌های متعدد، متناقض و دائماً در حال تغییر
 ۲. اختلال در بازارهای انرژی جهان
 ۳. بحران‌های بهداشتی یا محیط زیستی مثل ویروس کرونا
 ۴. بی‌ثباتی در قیمت‌ها: در ایران در سال‌های اخیر این عامل بسیار اثرگذار بوده است.

نقش دولت‌ها در حل کردن بیکاری و فقر

۱. اجرای سیاست‌های فقرزدایی و برقراری عدالت
۲. مبارزه با فساد، فقر و بیکاری از طریق حمایت از شرکت‌های تولیدی

مسئولیت اجتماعی مردم

علاوه بر دولت مردم نیز برای حفاظت از پیشرفت‌های اقتصادی خود در مقابل ویروس فقر مسئولیت دارند.

مسئولیت مردم برای مبارزه با فقر و بیکاری

۱. ایجاد نهادهای توانمندسازی
 ۲. ایجاد خیریه و کمک‌های مردمی
 ۳. تأسیس صندوق‌های قرض‌الحسنه
 ۴. فعالیت‌های جهادی
- در برخی از مسائل این درس، نرخ بیکاری را خود سؤال می‌دهد و موارد دیگری از ما می‌خواهد. به مثال زیر توجه کنید.
- مثال ۳** اگر در یک کشور فرضی جمعیت بیکار ۶ میلیون نفر و نرخ بیکاری ۱۵ درصد باشد، جمعیت فعال و شاغل این کشور چقدر است؟

پاسخ:

$$\frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} = \text{نرخ بیکاری}$$

$$\frac{15}{100} = \frac{6/000/000}{x} \Rightarrow 15x = 600/000/000 \Rightarrow x = \frac{600/000/000}{15} \Rightarrow x = 40/000/000 \text{ جمعیت فعال}$$

جمعیت شاغل + جمعیت بیکار = جمعیت فعال

$$40/000/000 = 6/000/000 + y$$

$$y = 40/000/000 - 6/000/000 \Rightarrow y = 34/000/000 \text{ جمعیت شاغل}$$

۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	الف) درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید.	۱.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	۲.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	۵. بیکاری فصلی شامل افرادی می‌شود که به دلیل شغل خود را از دست می‌دهند.	۳.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	۶. براساس مفهوم محاسبه تعداد افراد فقیر، بسیار پیچیده و سخت و شاید ناممکن است.	۴.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	۷. اگر تعداد افراد شاغل و افراد بیکار یک جامعه را با هم جمع کنیم، جامعه به دست می‌آید.	۵.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐	۸. بیکاری که در هنگام رکود کشور رخ می‌دهد، بیکاری نامیده می‌شود.	۶.
۲		پ) موارد ستون سمت «الف» را به موارد مربوط به ستون سمت «ب» وصل کنید. (یک مورد اضافی است.)	۷.
	<p>الف</p> <p>۹. بیکاری ناشی از عدم تطبیق بین افراد جوانی کار از نظر مهارت</p> <p>۱۰. کار زنان خانه‌دار</p> <p>۱۱. کسانی که به تازگی در حال ورود به بازار کار هستند.</p> <p>۱۲. متوقف شدن استخدام و تعدیل نیرو از طرف شرکت‌ها در دوران رکود</p>	<p>ب</p> <p>الف) بیکاری دوره‌ای</p> <p>ب) جمعیت غیرفعال</p> <p>ج) بیکاری فصلی</p> <p>د) بیکاری ساختاری</p> <p>هـ) بیکاری اصطکاکی</p>	۸.
۰/۵		ت) در پرسش‌های چهار گزینه‌ای زیر، بهترین گزینه را انتخاب کنید.	۹.
۰/۵		۱۳. وجود کدام نوع از بیکاری‌ها دلیل بر اقتصاد ناسالم نیست؟	۱۰.
۰/۵		الف) بیکاری اصطکاکی - بیکاری ساختاری	۱۱.
۰/۵		ب) بیکاری دوره‌ای - بیکاری فصلی	۱۲.
۰/۵		ج) بیکاری اصطکاکی - بیکاری فصلی	۱۳.
۰/۵		د) بیکاری دوره‌ای - بیکاری ساختاری	۱۴.
۰/۵		نتیجه توجه به این مفهوم که «آنچه برای خانوار روستایی مطلوب و ایده‌آل است برای خانوار شهری ناچیز تلقی می‌شود»، پیدایش کدام مفهوم در حوزه اقتصاد بوده است؟	۱۵.
۰/۵		الف) فقر نسبی	۱۶.
۰/۵		ب) فقر مطلق	۱۷.
۰/۵		ج) نرخ بیکاری	۱۸.
۰/۵		د) بیکاری ساختاری	۱۹.
۰/۵		۱۴. کدام یک از موارد زیر نسبت به بقیه موارد، اثر کمتری در ایجاد بیکاری و فقر دارد؟	۲۰.
۰/۵		الف) بازپرداخت وام‌های کلان بانکی توسط تولیدکنندگان	
۰/۵		ب) عواملی که باعث بی‌ثباتی فضای کسب و کار می‌شوند.	
۰/۵		ج) عدم حمایت از ایجاد نهادهای مردمی و امور خیریه	
۰/۵		د) قاچاق و واردات کالاهایی که مشابه آن در کشور تولید می‌شود.	
۰/۵		۱۶. همه موارد زیر از عوامل ایجاد بی‌ثباتی در فضای کسب و کار است بجز گزینه	
۰/۵		الف) بازپرداخت وام‌های کلان بانکی توسط تولیدکنندگان	
۰/۵		ب) اختلال در بازارهای انرژی جهان	
۰/۵		ج) بحران‌های بهداشتی یا محیط زیستی مانند ویروس کرونا	
۰/۵		د) قانون‌گذاری‌های متعدد، متناقض و دائماً در حال تغییر	
۱		ث) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	
۱		۱۷. فقر مطلق یعنی چه؟	
۱		۱۸. چرا برخی افراد درباره وضعیت شغلی خود با مأموران آمارگیری با صداقت برخورد نمی‌کنند؟	
۱		۱۹. در اقتصاد به چه کسانی «کارفرما» می‌گویند؟	
۱		۲۰. تفاوت میان جمعیت فعال و غیرفعال چیست؟	

ج) به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.

۲۱. بیکاری و رکود چه پیامدهایی برای دولت دارد؟

۲۲. مسئولیت مردم برای حفاظت در قبال فقر چیست؟

۲۳. مهم‌ترین دلایل فقر و بیکاری و رکود چیست؟

۲۴. با توجه به اطلاعاتی که در جدول زیر آمده است، تعداد افراد بیکار و افراد شاغل این کشور فرضی را به دست آورید.

جمعیت کل	۳۰ میلیون نفر
جمعیت فعال	۲۰۰/۰۰۰ نفر
نرخ بیکاری	۱۰ درصد

پادداشت: